

TEHTÄVIÄ TEKOÄLYSTÄ

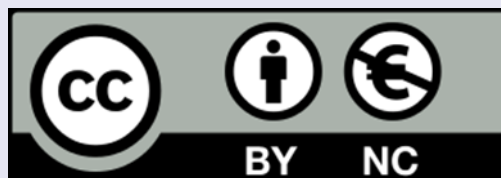
äidinkielen ja kirjallisuuden opetukseen

Iida Pitkänen
2024

Sisällys

1 Kuvia ja kuvahuijauksia	2
Tehtävä 1: Luo oma kuva kuvageneraattorilla	2
Tehtävä 2: Kuviin liittyviä käsitteitä.....	3
Tehtävä 3: Luo erilaisia kuvia.....	4
Tehtävä 4: Luo kuva lukemastasi kirjasta	4
Tehtävä 5: Valekuvilla vaikutetaan.....	5
2 Kirjoitelmia onnellisuudesta	7
Tehtävä 1: Erotta ihmisen kirjoittama koneen kirjoittamasta.....	7
Tehtävä 2: Arvioi otsikoita	7
Tehtävä 3: Arvioi aloituksia	7
Tehtävä 4: Arvioi näkökulmaa	7
Tehtävä 5: Arvioi rakennetta	7
Tehtävä 6: Tekoälyllä tuotetun tekstin piirteitä	8
Tehtävä 7: Muokkaa tekoälyn tuottamaa tekstiä luontevammaksi.....	8
3 Kirjoittamista koneen kanssa	12
Tehtävä 1: Kirjoita tekoälyn kanssa	12
4 Esimerkkivastaukset	14
5 Lähteet ja käyttöoikeudet	18
Kuvat.....	18
Käyttöoikeudet	18
Yhteystiedot ja palaute.....	18

1 Kuvia ja kuvahuijauksia

Tehtävä 1: Luo oma kuva kuvageneraattorilla

Luo itsestäsi kuva tekoälyä hyödyntävällä kuvageneraattorilla. Kuvaile ulkonäköäsi kuvailemalla sanoilla esimerkiksi ikääsi, silmien väriä, hiusten pituutta ja hiusten väriä. Luo kuvaan paita tai muu vaate, joka kertoo **suosikkivärisi**. Luo kuvaan myös **jokin asia, joka kertoo sinusta**. Se voi olla esimerkiksi jotain harrastukseen liittyvää tai jokin asia, josta pidät. Voit luoda kuvaan myös haluamaasi tunnelmaa esimerkiksi sijoittamalla hahmon fantasiamaailmaan tai luonnon keskelle vihreään metsään. Älä syötä kuvageneraattoriin omaa valokuvaa, jos et täysin ymmärrä ja hyväksy käyttöehtoja. Liitä kuvasi yhteyteen käyttämäsi tekstikehote ja käyttämäsi kuvageneraattori.

Vinkki: Kirjoita kehote ensin suomeksi, ja pyydä sitten tekoälybottia kääntämään se englanniksi. Ensimmäinen versio ei yleensä ole onnistunut; muokkaa kehotetta ja yritä uudestaan.

Millainen kehote toimii ja millainen ei? Miten kehotetta voi täsmentää? Mitä outoa tai vääränlaista kuviin tulee? Millä sanoilla sait lopputuloksesta paremman?

Esimerkki:

Kehote: A girl with brown hair and green eyes. She loves parkour.

Luotu Perchangen AI Image Generator -kuvageneraattorilla

Kehote: 16-vuotias suomalainen poika, jolla on mustat hiukset ja ruskeat silmät. Hänellä on yllään musta huppari. Taustalla on vinylilevyjä.

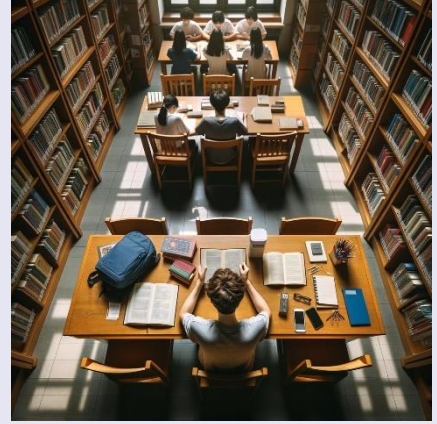
Luotu Perchangen AI Image Generator -kuvageneraattorilla

Tehtävä 2: Kuviin liittyviä käsitteitä

Mihin kuvista kuvaus sopii?

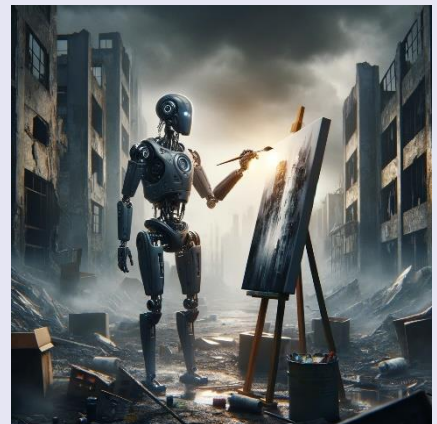
a) Kuvassa on lintuperspektiivi.

b) Kuvasta on rajattu pois korva.

c) Kuvassa on dystooppinen tunnelma.

Miten voit hyödyntää kuviin liittyviä käsitteitä kuten **perspektiivi**, **rajaus**, **valaistus** tai **kontrasti** kuvien generoimisessa ja kehoitteiden kirjoittamisessa?

Tehtävä 3: Luo erilaisia kuvia

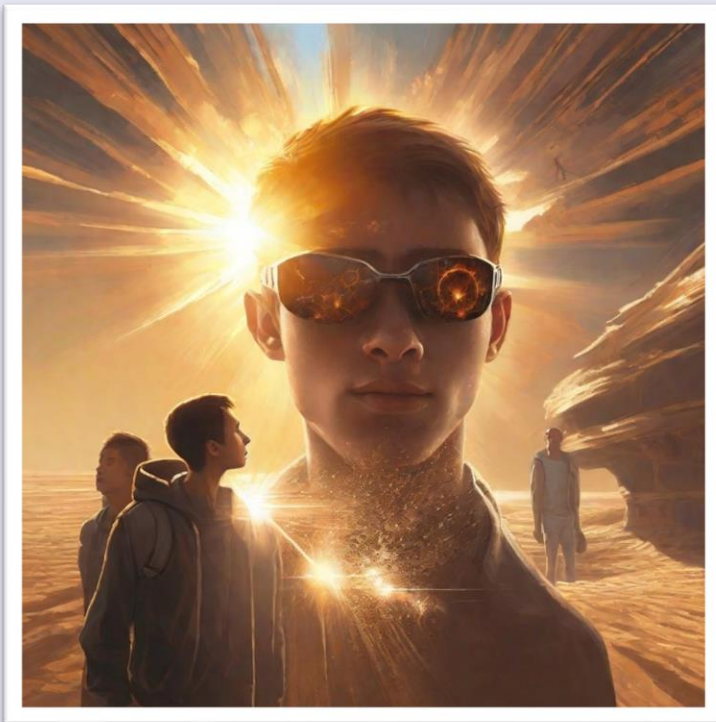
Luo kuvageneraattorilla kuva, jossa on

- a) voimakas kontrasti
- b) valaistus on kuten pimeässä salamavalolla otetussa kuvassa
- c) kuvan kohde on kuvattu alaviistosta
- d) kuva on lähikuva, jossa näkyy jokin tunnetila
- e) kuvassa on ihminen, jokin ajoneuvo ja räjähdys
- f) renessanssitaiteelle ominaista *chiaroscuroa* eli valohämyä.

Tehtävä 4: Luo kuva lukemastasi kirjasta

Luo kuvageneraattorilla kuva jostakin lukemastasi kirjasta. Valitse teoksesta yksi kohta. Kuvaile henkilöitä, ympäristöä, tapahtumaa tai tunnelmaa. Millainen tyyli ja millaiset värit sopivat tähän kirjaan? Esittele lopuksi kuva ja kerro kirjan kohdasta.

Kirjasta voi luoda myös useita kuvia esimerkiksi lukupäiväkirjan yhteyteen.

Albert Camus'n teoksen *Sivullinen* pohjalta kuvageneraattorilla luotu kuva. Kuvageneraattori loi kuvaan sattumanvaraisesti aurinkolasit. Olisivatko aurinkolasit pelastaneet tässä tilanteessa? Teoksessa päähenkilö ampuu rannalla olevan miehen, koska auringon paahde saa hänet sekaisin.

”Aurinko paistoi niin kuin sinä päivänä, jona olin haudannut äidin, ja kuten silloinkin, särki ennen kaikkea otsaani, jossa kaikki suonet takoivat ihon alla. Tuon paahteen vuoksi, jota en enää kestänyt, liikahtin eteenpäin. Tiesin, että se oli typerää, etten vapautuisi auringosta askelen verran siirtymällä.” (Albert Camus, *Sivullinen*, 1947).

Luotu Leonardo.ai-sovelluksella kehoitteella: *Generate a hyperrealistic image depicting the pivotal scene from Albert Camus's "The Stranger," where Meursault is on the beach, blinded by the intense sunlight. Capture the overwhelming brightness symbolizing his internal turmoil. Include subtle details representing the harshness of the sun's rays and the heat. In the background, portray two Arabs, adding complexity to the narrative. Convey the existential atmosphere and Meursault's detached perspective on life in this transformative moment.*

Tehtävä 5: Valekuvilla vaikutetaan

Vuonna 2023 kuvageneraattoreilla generoidut valekuvat aiheuttivat hämmennystä ja sekaannusta. Alkuun kuvageneraattoreilla oli helppo luoda kuvia myös esimerkiksi julkisuuden henkilöistä, mutta myöhemmin monet kuvageneraattorit rajasivat mahdollisuutta luoda generoituja kuvia oikeista ihmisistä kuten paavista tai tavaramerkillä tai muilla oikeuksilla suojatuista hahmoista kuten Aku Ankasta.

Valekuvilla pyrittiin vaikuttamaan vaaleihin ja ne aiheuttivat muita häiriöitä. Esimerkiksi tekoälyllä luotu kuva Yhdysvaltojen puolustusministeriön rakennuksesta Pentagonista nousevasta mustasta savusta levisi sosiaalisessa mediassa ja aiheutti osakkeiden arvon laskua pörssissä. Slovakian vaaleissa käytiin liikaista vaalikamppailua valevideoilla vaalien viimemetreillä. Ukrainan presidentti Zelenskyi vaikutti väärennetyllä videolla luovuttavan osan Ukrainasta Venäjälle. Esimerkiksi entisestä Yhdysvaltain presidentistä Donald Trumpista ja Venäjän presidentistä Vladimir Putinista levisi tekoälyllä generoituja valepidätyskuvia. Monissa kuvissa oli selkeitä virheitä. Esimerkiksi poliisit näyttivät juoksevan eri suuntaan kuin heidän jahtaamansa kohde tai ihmisillä oli kuusi sormea.

Myös Suomessa tekoälyllä generoituja kuvia käytettiin poliittiseen vaikuttamiseen. Esimerkiksi sosiaalisessa mediassa julkaistiin kuvia, jotka liittyivät välineellistettyyn maahantuloon itärajalla ja siihen liittyneeseen rajanylityspaikkojen sulkemiseen.

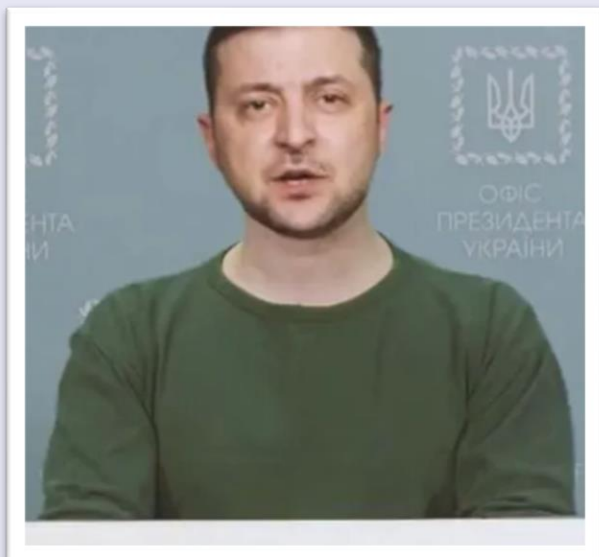
Valekuva paavista valkoisessa kalliissa muotitalon suunnittelemassa takissa nousi ikoniseksi esimerkiksi tekoälyllä generoiduista valekuvista. Sen generoinut henkilö on kertonut, että hän loi kuvan, koska hän halusi kokeilla hauskaa ideaa. Kuvasta tuli niin hämmentävän aidon tuntuinen, että hän halusi jakaa sen tekoälykuvayhteisöissä. Hän kertoo, ettei hän tarkoittanut kuvalla pahaa, eikä hän uskonut sen leviävän niin laajasti ympäri maailmaa. Kuvasta tuli kuitenkin kuuluisa esimerkki tekoälyllä väärennetyistä kuvista.

Pohdi seuraavia kysymyksiä.

- a) Mihin kontekstiin seuraavan sivun kuvat liittyvät?
- b) Millaisen viestin seuraavan sivun kuvat sisältävät? Millaisia ajatuksia niillä ehkä on haluttu herättää kuvan katsojissa?
- c) Millaisia ongelmia liittyy siihen, että oikeista ihmisistä voidaan helposti luoda erilaisia tekoälyllä generoituja kuvia? Keksi ainakin kolme erilaista tilannetta, joissa tällaisen kuvan luominen tai levittäminen on moraalisesti väärin tai ongelmallista.
- d) Voiko mielestäsi kuvageneraattorilla luoda toisesta ihmisestä esimerkiksi alastonkuvan, jos ei jaa sitä kenellekään muulle? Millaisia eettisyyteen, yksityisyyteen, tietoturvaan ja tietosuojaan liittyviä seikkoja asiaan liittyy?
- e) Kenellä on mielestäsi suurin vastuu kuvaväärennösten suhteen: kuvan tekijällä, kuvan tekemiseen käytettävän sovelluksen tekijöillä, kuvaa jakavalla tai levittävällä yksittäisellä käyttäjällä vai kuvan julkaisualustana toimivalla sovelluksella tai palvelulla?

Kaikki tämän sivun kuvat on luotu generatiivisella tekoälyllä.

2 Kirjoitelmia onnellisuudesta

Seuraavilla sivuilla on kolme kirjoitelmaa aiheesta *onnellisuus*. Lue tekstit A, B ja C. Tee sitten tehtävät.

Tehtävä 1: Erotta ihmisen kirjoittama koneen kirjoittamasta

Osa kirjoitelmista on generoitu ChatGPT3.5-tekoälymallilla. Mihin tekstiin alla olevat kuvaukset sopivat? Yhdistä kuvaus ja teksti A, teksti B ja teksti C.

- a) Teksti on generoitu tekoälymallilla käyttäen seuraavaa kehoitetta: ”Kuvittele olevasi 17-vuotias lukiolainen. Kirjoita essee aiheesta onnellisuus. Lisää mukaan omia kokemuksia ja esimerkkejä omasta elämästä. Asut Suomessa. Olet tyttö ja sinulla on kaksi pikkuveljeä ja kissa. Tykkäät k-popista. Lempipaikka on järven rannalla. Vanhemmat ovat eronneet ja isä asuu Saksassa. Laita mukaan omaa pohdintaa. Otsikoi kysymyksellä. Tee vähän pilkkuvirheitä. Kirjoita omaperäisesti ja ihmismäisesti.”
- b) Teksti on kokonaan ihmisen kirjoittama.
- c) Teksti on generoitu tekoälymallilla kehoitteella ”Kirjoita essee onnellisuudesta.”

Tehtävä 2: Arvioi otsikoita

Tarkastele tekstien A, B ja C otsikoita. Mikä on mielestäsi paras otsikko? Perustelee.

Tehtävä 3: Arvioi aloituksia

Tarkastele tekstien aloitustapoja. Yhdistä aloitustapa ja teksti A, teksti B ja teksti C.

- a) oma kokemus, muisto tai tarina
- b) käsitteen määrittely
- c) kysymys

Tehtävä 4: Arvioi näkökulmaa

Tehtävänannossa sanotaan: ”Rajaa näkökulmasi ja tarkastele aihetta hyödyntämällä tietojasi, näkemyksiäsi ja omia kokemuksiasi.” Millä tavalla tämä näkyy tekstissä C? Kerro esimerkkejä ja perustelee.

Tehtävä 5: Arvioi rakennetta

Eräs tekstin rakentamisen keino on palata lopussa otsikossa tai alussa esitettyyn asiaan. ”Ympyrä sulkeutuu”, kun tekstin lopussa palataan alkuun. Millä tavalla tämä näkyy tekstissä B?

Tehtävä 6: Tekoälyllä tuotetun tekstin piirteitä

Alleiviivaa tekstistä A sanoja ja ilmauksia, joista voi päätellä, että se on generoitu tekoälymallia hyödyntäen.

Tehtävä 7: Muokkaa tekoälyn tuottamaa tekstiä luontevammaksi

Muokkaa seuraavat virkkeet niin, että ne ovat sujuvampia ja luontevampia. Kiinnitä huomiota erityisesti alleiviivattuihin kohtiin ja englannin kielen vaikutukseen. Pyri muokkaamaan kohtia niin, että ne sopivat luontevasti suomen kieleen ja suomalaiseen kulttuuriin.

- a) Onnellisuus on kiehtova ja monimutkainen tunne, ja 17-vuotiaana lukiolaisena tuntuu, että sitä etsii koko ajan.
- b) Minulla on kaksi pikkuveljeä, joiden iloiset naurut täyttävät kotimme. Vaikka välistä tuntuu, että he ovat kuin tornadoja, jotka pyyhkäisevät menessään kaiken, he tuovat mukanaan ainutlaatuisia iloa ja naurua.
- c) Vaikka onnellisuus löytyykin monista pienistä asioista, on totta, että elämässäni on myös haasteita.
- d) Kysymys onkin, voiko tämä monimutkainen kokonaisuus olla avain onnellisuuteen?
- e) Puhelut, videopuhelut ja jopa kirjeenvaihto ovat tärkeitä keinoja ylläpitää siteitämme.

Tehtävänanto:

Kirjoita lyhyt pohtiva tai kantaottava essee aiheesta **onnellisuus**. Tekstin sopiva pituus on noin 2000–3000 merkkiä.

Rajaa näkökulmasi ja tarkastele aihetta hyödyntämällä tietojasi, näkemyksiäsi ja omia kokemuksiasi.

Kirjoita huoliteltua yleiskieltä. Huolehdi, että kappalejako erottuu selkeästi. Keksi tekstiisi oma otsikko.

TEKSTI A:

Onnellisuus - Matka itseen ja ympäröivään maailmaan

Onnellisuus on yksi ihmisen kaikkein tavoitelluista tiloista, mutta samalla se voi olla myös yksi monimutkaisimmista käsitteistä, joita yritämme ymmärtää. Se ei ole pelkästään hetkellistä nautintoa tai ulkoisten olosuhteiden summa, vaan pikemminkin syvä ja moniulotteinen kokemus, joka kietoutuu yhteen niin yksilön sisäisten tunteiden kuin ympäröivän maailman kanssa.

Ensinnäkin, onnellisuus löytyy usein matkan varrella, ei päämääränä. Yhteiskunta usein opettaa meille, että tiettyjen saavutusten, kuten menestyksekkään uran, vaurauden tai ulkoisen hyväksynnän, tulisi tuoda mukanaan onnellisuutta. Totuus kuitenkin saattaa olla päinvastainen. Ihmiset voivat huomata, että ne hetket, jolloin he ovat tunteneet syvintä onnellisuutta, ovat olleet niitä, jolloin he ovat olleet aidosti läsnä, olleet yhteydessä muihin ja löytäneet merkitystä tekemisistään.

Toiseksi onnellisuus juontaa juurensa myös henkilökohtaisesta kasvusta ja itsensä tuntemisesta. Tietoisuus omista arvoista, intohimoista ja tavoitteista antaa vankan pohjan onnellisuudelle. Kun ymmärrämme itseämme syvemmin, voimme tehdä valintoja, jotka ovat linjassa oman aitouden kanssa. Tämä auttaa rakentamaan elämää, joka tukee todellisia tarpeitamme ja luo kestäväää onnellisuutta.

Kolmanneksi ympäröivä yhteisö ja ympäristö vaikuttavat merkittävästi onnellisuuteemme. Ihmissuhteet, yhteisöllisyys ja ympäristön laatu ovat kaikki tekijöitä, jotka voivat joko tukea tai estää hyvinvointiamme. Positiiviset ihmissuhteet, joissa on tilaa ilmaista tunteita ja jakaa kokemuksia, voivat olla voimavara onnellisuudelle. Samalla yhteiskunnan rakenteet, jotka tukevat tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta ja kestävyyttä, luovat pohjan yhteiskunnan laajemmalle onnellisuudelle.

On myös tärkeää ymmärtää, että onnellisuus ei ole pysyvä tila, vaan se on jatkuvaa tasapainoilua elämän monien haasteiden ja ilojen keskellä. Tärkeää on oppia hyväksymään myös vaikeat tunteet ja kohtaamaan elämän haasteet avoimesti. Tämä voi johtaa syvempään itsetuntemukseen ja vahvempaan sisäiseen rauhaan.

Lopuksi onnellisuus näyttyy yksilöllisenä kokemuksena. Jokaisella meistä on omat polkumme onnellisuuteen, ja se voi vaihdella suuresti henkilöstä toiseen. Siksi on tärkeää kunnioittaa jokaisen yksilön ainutlaatuisia matkaa kohti onnellisuutta.

Yhteenvetona voidaan todeta, että onnellisuus ei ole yksinkertainen päämäärä, vaan pikemminkin monimutkainen matka. Se rakentuu sisäisistä tekijöistä, kuten itsetuntemuksesta ja henkilökohtaisesta kasvusta, sekä ulkoisista tekijöistä, kuten yhteisöllisyydestä ja ympäristöstä. On tärkeää tunnistaa, että onnellisuus on prosessi, joka vaatii jatkuvaa huomiota ja vaivaa, mutta samalla se tarjoaa mahdollisuuden löytää merkitystä ja iloa elämään.

(2446 merkkiä)

TEKSTI B

Voiko se olla niin yksinkertaista?

Mikä tekee minut onnelliseksi? Olenko onnellinen vai vain hetkellisesti tyytyväinen? Onnellisuus on kiehtova ja monimutkainen tunne, ja 17-vuotiaana lukiolaisena tuntuu, että sitä etsii koko ajan. Mutta mitä se oikeastaan on?

Ensinnäkin, onko onnellisuus jokin suuri mysteeri, joka odottaa ratkaisua vai jotain, joka piilee arkipäiväisissä hetkissä? Olen usein miettinyt tätä istuessani lempipaikallani järven rannalla. Veden liplatusta kuunnellessa ja auringon laskiessa taivaanrannan taa tuntuu, että onnellisuus on juuri siinä – yksinkertaisissa hetkissä, jolloin kaikki stressi ja huoli unohtuvat.

Perheeni on osa tätä onnellisuuden palapeliä. Minulla on kaksi pikkuveljeä, joiden iloiset naurut täyttävät kotimme. Vaikka välistä tuntuu, että he ovat kuin tornadoja, jotka pyyhkäisevät mennessään kaiken, he tuovat mukanaan ainutlaatuista iloa ja naurua. Ja sitten on meidän perheemme kuningatar, karvainen sellainen – kissamme, joka osaa aina löytää tiensä sydämiimme, erityisesti silloin kun päivä on ollut raskas.

Toinen merkittävä tekijä elämässäni on k-pop. Musiikki on voimakas tunneside, ja k-popin tarttuvut biisit ja värikkäät esitykset ovat tuoneet paljon iloa päiviini. Voin unohtaa stressin hetkeksi ja antautua musiikin vietäväksi, olipa kyseessä sitten energinen tanssibiisi tai sydäntäsärkevä balladi. K-pop on kuin oma pakopaikkani arjen haasteista.

Vaikka onnellisuus löytyykin monista pienistä asioista, on totta, että elämässäni on myös haasteita. Vanhempieni ero ja isäni asuminen Saksassa ovat tuoneet omat sävynsä elämäni. Vaikka etäisyys isääni tuntuu välillä raskaalta, pyrimme pitämään yhteyttä viikoittain. Puhelut, videopuhelut ja jopa kirjeenvaihto ovat tärkeitä keinoja ylläpitää siteitämme.

Mutta miten nämä kaikki palapelin palaset liittyvät yhteen? Kysymys onkin, voiko tämä monimutkainen kokonaisuus olla avain onnellisuuteen? Ehkäpä onnellisuus onkin juuri siinä, että osaa arvostaa kaikkia näitä erilaisia elementtejä elämässäni. Vaikka arki saattaa olla kaoottista ja tulevaisuus epävarma, onnellisuus löytyy hetkistä, joissa voin olla täysin läsnä ja nauttia elämästäni sellaisena kuin se on.

Joten voiko onnellisuus olla niin yksinkertaista? Ehkä se on yksinkertaisuudessaan kaikkea muuta kuin monimutkaista. Se on läsnäoloa, kiitollisuutta ja kykyä nähdä kauneutta arjen pienissä asioissa. Onnellisuus on matka, ei päämäärä. Ja minä olen valmis kulkemaan tätä tietä, kokea elämäni kaikkine väreineen ja sävyineen, ja löytää onnen hetkiä järven rannalta, perheeni keskuudesta ja k-popin lumoavasta maailmasta.

(2265 merkkiä)

TEKSTI C

Minulla on rahaa ja valtaa

Kun olin lapsi, haaveilin siitä, että saan itse päättää asioista. Saisin syödä karkkia joka päivä ja pukea jalkaan pelkät villasukat, joita ei tarvitse kiskoa jalkaan ja jotka eivät purista. Aamulla katsoisin piirrettyjä monta tuntia ja illalla saisi valvoa niin pitkään kuin huvittaa. Koskaan ei tarvitsisi syödä puuroa tai vihreitä papuja. Halusin myös paljon rahaa, että voisin ostaa tuhat Pokémon-korttia ja pelikonsolin.

Kun muutin omaan kotiin, minulla oli sänky, muutama astia ja tilillä rahaa 102 euroa. Piti miettiä, olisiko järkevämpää ostaa ruokapöytä vai ruokaa. Kuun lopussa ei tarvinnut enää miettiä: rahaa ei ollut kumpaankaan. Onneksi koulussa ja vanhempien luona sai syödä, ja ruokapöytäkin löytyi lopulta ilmaiseksi nettikirpputorilta. Kun sain kummilta syntymäpäivälahjaksi 50 euroa, laitoin elämän risaiseksi ja ostin kaupasta ison keltaisen Oltermanni-juuston, ja höyläsin sitä hartaudella ruispalojen päälle.

Muutin omaan kotiin syksyllä, ja keväällä sain osa-aikaisen työn. Nyt minulla on rahaa. Voin ostaa kaupasta proteiinipirtelön ja käydä kahvilassa kaverin kanssa, vaikka kahvi maksaa enemmän kuin yhden syksyisen viikon ruokaostokset yhteensä. Olen niin rahoissani, että voin halutessani tarjota kahvit kaverillekin.

Viime sunnuntaina heräsin aamulla. Puin jalkaan pelkät villasukat. Katsoin lempiohjelmaani peiton alla niin pitkään kuin halusin. Söin voileivän ja suosikkijuustoani – en syönyt puuroa enkä vihreitä papuja. Tein hyvää ruokaa ja vietin aikaa ystävän kanssa. Illalla valvoin juuri niin myöhään kuin halusin ja kävin onnellisena nukkumaan. Niin – olen onnellinen. Minulla on kaikki, mitä tarvitsen, ja valta päättää omista asioistani. Olen myös oivaltanut jotain tärkeää elämästä: ylenpalttinen karkilla mässäily ei tee minua onnelliseksi.

(1564 merkkiä)

3 Kirjoittamista koneen kanssa

Oman tekstin kirjoittamisessa tekoäly voi olla oiva apuväline, joka tarjoaa uusia näkökulmia ja auttaa vaihe vaiheelta eteen päin. Tekoälyä voi hyödyntää kirjoittamisen eri vaiheissa ideoinnista tekstin viimeistelyyn. On tärkeää ymmärtää generatiivisen tekoälyn toimintaperiaatteita. Taitava kirjoittaja osaa väistää esimerkiksi generatiivisen tekoälyn tuottamat hallusinaatiot ja anglismit. Tärkeintä on pitää kaiken aikaa mukana oma kriittinen ajattelu, eikä oman äänen ja näkökulman merkitystä saa unohtaa tai hukata.

Kun tekoälyä hyödynnetään kirjoittamisessa, voi itse määrittää sille sopivan roolin tai pyytää siltä apua silloin, kun itse tarvitsee. Tekoäly taipuu niin retoriikan terästäjäksi kuin oikeinkirjoituksen tarkastajaksi. Tekstiä voi lähteä ideoimaan tekoälyn ehdottamien aiheiden tai otsikoiden pohjalta, mutta niistä kannattaa kehittää itse uusia ideoita ja näkökulmia käsiteltävään aiheeseen. Tekoälyn avulla voi myös analysoida ja parantaa itse kirjoitetun tekstin ensimmäisen version rakennetta, kieltä tai tyyliä reaaliaikaisesti. Tekoäly ei koskaan väsy lukemaan tekstiäsi uudestaan tai selittämään ja perustelemaan vielä kerran. Lisäksi tekoäly voi auttaa kehittämään toimivia argumentteja ja rikastuttamaan retorisia keinoja, kun vain osaa kehotteella pyytää näitä asioita. Tärkeää on hyödyntää tekoälyä oman ajattelun tukena ja apuvälineenä, joka vahvistaa ja auttaa hiomaan kirjoittajan omaa ääntä ja näkemyksiä.

Tehtävä 1: Kirjoita tekoälyn kanssa

Kirjoita oma teksti hyödyntäen generatiivista tekoälyä (esim. ChatGPT, Copilot, Perplexity). Voit myös valita jonkun aikaisemmin kirjoittamasi tekstin, ja työstitä sitä tekoälyn avustamana. Älä syötä ohjelmaan henkilökohtaisia tai arkaluontoisia tietoja kuten omaa nimeäsi.

Hyödynnä seuraavan sivun vinkkejä!

IDEOINTI

Pyydä 10 avainsanaa aiheeseen liittyen.

Pyydä eri näkökulmia annettuun aiheeseen.

Pyydä väittelemään aiheesta, ja kerää argumentteja.

Pyydä erilaisten ihmisten näkökulmia.

SUUNNITTELU

Pyydä palautetta ideasta ja näkökulmista.

Pyydä suunnitelmaa kappalejaosta.

Pyydä lisää aiheeseen liittyviä sanoja, lähikäsitteitä ja synonyymeja.

TUOTTAMINEN

Pyydä kolme erilaista aloituskappaletta.

Kerro argumentti ja pyydä vasta-argumentteja.

Puhu tai kirjoita oma ajatus puhekielellä, ja muokkaa tekoälyn avulla tyyliin sopivaksi.

MUOKKAUS

Pyydä palautetta etenemisjärjestyksestä, puuttuvista näkökulmista tai argumentaatiosta.

Pyydä palautetta retorisista keinoista.

Pyydä erilaisia aloitus- ja lopetustapoja ja perustelut, millainen tapa sopii tähän tekstiin ja miksi.

VIIMEISTELY

Pyydä palautetta tyylistä, sävystä, sanavalinnoista ja virkerakenteista.

Pyydä vaihtoehtoista otsikkoa, aloitusta ja lopetusta.

Pyydä myös perustelut ja arvioi perusteluja.

4 Esimerkkivastaukset

Kuvia ja kuvahuijauksia

Tehtävä 2

- a) viimeinen kuva
- b) ensimmäinen kuva
- c) viimeinen kuva

Tehtävä 5

Pohdi seuraavia kysymyksiä.

- a) Kuvat liittyvät USA:n presidentinvaaleihin, katolisen kirkon paaviin, Ukrainan sotaan ja Venäjän hybridivaikuttamiseen, jossa pakolaisia ohjataan Suomen rajalle.
Lisätietoa kuvista:
<https://yle.fi/a/74-20024214>
<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009482190.html>
<https://www.iltalehti.fi/digiuutiset/a/db3cd41a-fca6-40bf-89c8-249fd2f3dee2>
<https://www.is.fi/digitoday/art-2000008688276.html>
<https://www.buzzfeednews.com/article/christokelwalker/pope-puffy-jacket-ai-midjourney-image-creator-interview>
- b) Presidenttiehdokkaista voidaan julkaista tekoälyllä tehtyjä kuvia, jotka synnyttävät kielteisiä mielikuvia äänestäjissä. Tekoälyllä tehdyillä kuvilla voidaan myös pyrkiä vaikuttamaan sodankäyntiin. Tekoälyllä tehtyjä kuvia voidaan käyttää rasistisiin tarkoituksiin ja lietsomaan vihaa. Tekoälyllä voi tehdä kuvia myös vain vitsinä tai uteliaisuudesta. Henkilö, joka loi tekoälyllä ikoniseksi nousseen kuvan katolisen kirkon paavista pukeutuneena todella kalliiseen muotitakkiin, on kertonut saaneensa vain hauskan idean yhdistää nämä kaksi asiaa yllättävällä tavalla kuvageneraattorilla leikitellessään.
- c) Sosiaalisessa mediassa on esimerkiksi levinnyt mainoksia, joissa luvattomasti mainostetaan uhkapelejä tai kryptovaluuttoja suomalaisten julkkisten kuten Anna Puun ja toimittaja Arto Nybergin kuvilla ja kasvoilla. Tekoälyllä voidaan luoda alastonkuvia, joihin nykyisellä lainsäädännöllä on vaikea puuttua. Myös ääntä voidaan käyttää väärin: someen ladattujen videoiden ääntä generoimalla on esimerkiksi tehty kiristyspuheluita, joissa ”lapsenlapsi” pyytää rahaa isovanhemmiltaan.
Lisätietoa:
<https://www.aamulehti.fi/kotimaa/art-2000010208468.html>
<https://www.aamulehti.fi/tiedejateknologia/art-2000010024188.html>
<https://www.iltalehti.fi/tietoturva/a/9704da19-8bd7-4e39-88ef-8d6bf5e34963>
- d) Kuvien jakaminen on niin tavallista, ettei aina tule ajatelleeksi, missä menee hyvän maun ja laittomuuden raja. Alastonkuvien luvaton levittäminen on nöyryyttämistä, ja se on haitallista ja voi olla uhrille hyvin traumatisoivaa. Seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen on rikos (rikoslaki luku 20). Alle 18-vuotiasta seksuaalisesti esittävän kuvan luominen, hallussa pitäminen ja levittäminen ovat rikoksia. Jos vaikkapa pikaviestiryhmässä joku lähettää tällaisen kuvan, se

kannattaa heti poistaa. Kuvia ei kannata jakaa eteenpäin myöskään kauhistelumielessä tai vitsinä. Nöyryyttävistä tai alastomuutta sisältävistä kuvista kannattaa ilmoittaa poliisille.

- e) Teknologia kehittyy nopeasti, eikä sääntely ja lainsäädäntö aina pysy perässä. Jokaisella ihmisellä on vastuu.

Kirjoitelmia onnellisuudesta

Tehtävä 1: Erotta ihmisen kirjoittama koneen kirjoittamasta

Osa kirjoitelmista on generoitu ChatGPT3.5-tekoälymallilla. Mihin tekstiin alla olevat kuvaukset sopivat? Yhdistä kuvaus ja teksti A, teksti B ja teksti C.

- a) Teksti on generoitu tekoälymallilla käyttäen seuraavaa kehoitetta: ”Kuvittele olevasi 17-vuotias lukiolainen. Kirjoita essee aiheesta onnellisuus. Lisää mukaan omia kokemuksia ja esimerkkejä omasta elämästä. Asut Suomessa. Olet tyttö ja sinulla on kaksi pikkuveljeä ja kissa. Tykkäät k-popista. Lempipaikka on järven rannalla. Vanhemmat ovat eronneet ja isä asuu Saksassa. Laita mukaan omaa pohdintaa. Otsikoi kysymyksellä. Tee vähän pilkkuvirheitä. Kirjoita omaperäisesti ja ihmismäisesti.” – teksti B
- b) Teksti on kokonaan ihmisen kirjoittama. – teksti C
- c) Teksti on generoitu tekoälymallilla kehoitteella ”Kirjoita essee onnellisuudesta.” – teksti A

Tehtävä 2: Arvioi otsikoita

Tekstin A otsikko on hieman vaikeatajuinen. Tekstien B ja C otsikot ovat arvoituksellisia. Ne eivät kerro tekstin sisällöstä, mutta ne voivat onnistua mielenkiinnon herättämisessä.

Tehtävä 3: Arvioi aloituksia

Tarkastele tekstien aloitustapoja. Yhdistä aloitustapa ja teksti A, teksti B ja teksti C.

- a) oma kokemus, muisto tai tarina – teksti C
- b) käsitteen määrittely – teksti A
- c) kysymys – teksti B

Tehtävä 4: Arvioi näkökulmaa

Teksti on omaääninen ja kertoo omista kokemuksista. Onnellisuutta tarkastellaan suhteessa omiin odotuksiin. Abstraktia pohdintaa on vähän – sen sijaan pohdinta tulee esiin siinä, kuinka kirjoittaja on itse kasvanut ja oppinut arvostamaan yksinkertaisia asioita omien kokemustensa kautta. Loppu on hieman arvoituksellinen ”ylenpalttinen karkilla mässäily ei tee minua onnelliseksi”. Se kiteyttää näkökulman: liian suuret odotukset ja liika ylellisyyks voikin olla onnellisuuden este. Teesi on, että onnellisuus ei löydy yltäkyläisyydestä.

Tehtävä 5: Arvioi rakennetta

Viimeisessä kappaleessa palataan otsikossa esitettyyn kysymykseen.

Tehtävä 6: Tekoälyllä tuotetun tekstin piirteitä

Alleiviivaa tekstistä A sanoja ja ilmauksia, joista voi päätellä, että se on generoitu tekoälymallia hyödyntäen.

Onnellisuus - Matka itseen ja ympäröivään maailmaan

Onnellisuus on yksi ihmisen kaikkein tavoitelluista tiloista, mutta samalla se voi olla myös yksi monimutkaisimmista käsitteistä, joita yritämme ymmärtää. Se ei ole pelkästään hetkellistä nautintoa tai ulkoisten olosuhteiden summa, vaan pikemminkin syvä ja moniulotteinen kokemus, joka kietoutuu yhteen niin yksilön sisäisten tunteiden kuin ympäröivän maailman kanssa.

Ensinnäkin, onnellisuus löytyy usein matkan varrella, ei päämääränä. Yhteiskunta usein opettaa meille, että tiettyjen saavutusten, kuten menestyksekkään uran, vaurauden tai ulkoisen hyväksynnän, tulisi tuoda mukanaan onnellisuutta. Totuus kuitenkin saattaa olla päinvastainen. Ihmiset voivat huomata, että ne hetket, jolloin he ovat tunteneet syvintä onnellisuutta, ovat olleet niitä, jolloin he ovat olleet aidosti läsnä, olleet yhteydessä muihin ja löytäneet merkitystä tekemisistään.

Toiseksi onnellisuus juontaa juurensa myös henkilökohtaisesta kasvusta ja itsensä tuntemisesta. Tietoisuus omista arvoista, intohimoista ja tavoitteista antaa vankan pohjan onnellisuudelle. Kun ymmärrämme itseämme syvemmin, voimme tehdä valintoja, jotka ovat linjassa oman aitouden kanssa. Tämä auttaa rakentamaan elämää, joka tukee todellisia tarpeitamme ja luo kestäväää onnellisuutta.

Kolmanneksi ympäröivä yhteisö ja ympäristö vaikuttavat merkittävästi onnellisuuteemme. Ihmissuhteet, yhteisöllisyys ja ympäristön laatu ovat kaikki tekijöitä, jotka voivat joko tukea tai estää hyvinvointiamme. Positiiviset ihmissuhteet, joissa on tilaa ilmaista tunteita ja jakaa kokemuksia, voivat olla voimavara onnellisuudelle. Samalla yhteiskunnan rakenteet, jotka tukevat tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta ja kestävyyttä, luovat pohjan yhteiskunnan laajemmalle onnellisuudelle.

On myös tärkeää ymmärtää, että onnellisuus ei ole pysyvä tila, vaan se on jatkuvaa tasapainoilua elämän monien haasteiden ja ilojen keskellä. Tärkeää on oppia hyväksymään myös vaikeat tunteet ja kohtaamaan elämän haasteet avoimesti. Tämä voi johtaa syvempään itsetuntemukseen ja vahvempaan sisäiseen rauhaan.

Lopuksi onnellisuus näyttyy yksilöllisenä kokemuksena. Jokaisella meistä on omat polkumme onnellisuuteen, ja se voi vaihdella suuresti henkilöstä toiseen. Siksi on tärkeää kunnioittaa jokaisen yksilön ainutlaatuisia matkaa kohti onnellisuutta.

Yhteenvetona voidaan todeta, että onnellisuus ei ole yksinkertainen päämäärä, vaan pikemminkin monimutkainen matka. Se rakentuu sisäisistä tekijöistä, kuten itsetuntemuksesta ja henkilökohtaisesta kasvusta, sekä ulkoisista tekijöistä, kuten yhteisöllisyydestä ja ympäristöstä. On tärkeää tunnistaa, että onnellisuus on prosessi, joka vaatii jatkuvaa huomiota ja vaivaa, mutta samalla se tarjoaa mahdollisuuden löytää merkitystä ja iloa elämään.

(2446 merkkiä)

Tehtävä 7: Muokkaa tekoälyn tuottamaa tekstiä luontevammaksi

- a) Kaikki haluavat olla onnellisia, mutta lopulta onnellisuutta on vaikeaa määritellä. Nuorena onnellisuutta etsii kiihkeästi, mutta sitä tuntuu olevan mahdotonta tavoittaa.
- b) Minulla on kaksi pikkuveljeä, joiden iloinen nauru täyttää kotimme. Vaikka he ovat välillä aikamoisia tuulispäitä, he tuovat elämään paljon iloa ja riemua.
- c) Vaikka elämässäni on paljon pieniä onnellisuuden lähteitä, on elämässäni myös haasteita.
- d) Voiko tämä useista pienistä palasista koostuva palapeli olla avain onnellisuuteen?
- e) Puhelut, videopuhelut ja jopa kirjeenvaihto ovat tärkeitä keinoja pitää yhteyttä.

5 Lähteet ja käyttöoikeudet

Kuvat

Kansilehden kuva luotu DALL·E 3 -kuvageneraattorilla kehoitteella ”Tee kuva, jossa on valtavan suuri tekoälykirjasto. Edessä kulkee kaksi opiskelijaa kuulokkeet korvilla. Utopistinen tunnelma ja kaunis aamuaurinko.”

Kaikki kuvat on luotu DALL·E 3 ja Leonardo.ai -kuvageneraattoreilla. Tekoälyllä luotuihin kuviin ei muodostu tekijänoikeutta, joten niitä saa käyttää vapaasti.

Käyttöoikeudet

OPPIMATERIAALIN KÄYTTÖOIKEUS

Tämä materiaali on ilmainen, avoin ja vapaasti käytettävissä ja muokattavissa ei-kaupallisessa käytössä. Mainitse tekijä.

Tästä materiaalista saa myös kopioida osia. Muokkaaminen on sallittua.

Yhteystiedot ja palaute

Iida Pitkänen
äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja

iidapitkanen@outlook.com

www.iidapitkanen.fi

www.linkedin.com/in/iidapitkanen